

s hlavy klobouk, hází jej na zem a dupe po něm, slyšela svůj zlý smích, protkaný vzlykotem a provázený ošklivými nádvankami, před nimiž Frank ustupuje a Ann se křížuje... Nic takového se však nestalo. Dokázala odejít zpříma a pevným krokem z dohledu služebnictva.

Teď to propukne, pomyslí si, když stanula v temnu pokoje, v němž se téměř večer jak večer opájí tmou, zapalujíc cigaretu od cigarety. Usedla, nahmatala desku nočního stolu a na ní cigarety i zápalky — a čekala se zamhouřenýma očima, až zpěněný vztek vyrazí z ní nějakým zoufalým gestem, křikem nebo pláčem. Čekala dlouho. Naslouchala vlastnímu nitru, jeho meluzíně, jeho bouři, stenům bolesti a skřekům záští, ale oči byly suché a údy zdřevěněly. S námahou přinutila prsty, aby rozškrtyly. Znamé gesto, krátké oslnění očí a dlouhý doušek cigaretového kouře srazily ji naráz do letargie minulých měsíců a let. Vztek se ztišil, lítost přestala žhnout a bolest se rozplývala. Po té metelici citů zbyl v nitru jen chlad a velké prázdno. Tma kolem byla živá jen asi tak jako zchláhlený živel v jejích prsou: drobné jiskření kolem klamných mátoh, neduživý paprsek v černošedém přívalu bez hranic. A každé vdechnutí přilávalo kapku mrtvé vody do bezbolestného žalu.

Tou vnitřní i vnější tmou života prošel nedávno kolem paní Carson posel z jiného světa. Přišel a odešel. Co u ní vlastně pohledával, když neumí brát ani rozdávat? Pokoj a mír? Co je to v jeho představách? Nebo hledal něco víc, něco, co bláhově chtěla nalézt i ona? Lásku?

Blázen! Blázen! Ať si hledá, nenajde! Či snad přece? Paní Carson by jistě mohla odpovědět, kdyby věděla, kde je ona záhadná bytost, které dr. Marek telefonoval a kterou tak blouznivě přesvědčoval, že musí vytrvat u lidí. Nezaměňují-li si tato záhadná duše — na rozdíl od tisíců jiných žen — sebelásku za lásku, není nemožné, že nakonec dá bláznovi, co on hledá. Jestliže jí však říkal, že ještě nesmí k ní odejít od lidí, znamená to, že ona není smrtelný člověk. Kdo je tedy? Anděl? Sen? Bláznovství? Bože, kdo, kdo?

Ano, to jediné by chtěla paní Carson vědět, kdyby ještě vůbec byla zvědavá.

KAPITOLA ŠESTÁ

JSOU PRÝ LIDÉ, kterým působí radost vydávat peníze. Ale dr. Marek onoho odpoledne pociťoval cosi víc než radost, přímo fyzickou rozkoš, když si s tlustým Řekem vyměnil pětidolarovou bankovku za stvrzenku. Připadalo mu, že našel to slastné, zapomenuté rozechvění, které se ho zmocnilo před dávnými roky v knihkupectví, kde hrdě položil na pult první plat, utržený za kondice (celou padesátikorunu!), čekal na drobné, přepočítával je a pak gestem knížecím sáhl po připraveném balíčku knih. Knih vpravdě vlastních, nevyprošených, nevypůjčených, neukradených, nýbrž poctivými penězi zaplacených. Ale co je kniha vedle pokoje s třemi okny, s psacím stolem, umyvadlem, rádiovým přijímačem, horkými kamny, širokým manželským ložem a dvěma šatníky? Knihu přečtete a uložíte, a za týden již nevíte, že jste rozmnožili své vlastnictví. Kdežto pokoj, za nějž jste právě zaplatili nájemné a který je váš, dočista váš, pro práci, spánek, přemýšlení i chytání lelků, je vlastnictví zcela jiného druhu, neboť je výhradně majetkem let dospělosti. Ach, jak málo byl dr. Marek v posledních letech mužem vskutku dospělým! Přijde-li ho teď domácí požádat, aby k němu zaskočil na kus řeči, může klidně odmítnout, napadne-li ho odejít z domu, nemusí živé duši vykládat, kam jde a kdy se vrátí, není už třeba donekonečna děkovat, vymýšlet pozornosti a dětinsky chránit právo k práci a svobodu k jakémukoli počínání. A je zde čisto, teplo, žádný luxus, vynucující ohledy, je tu ticho, přívětivě a útulno — radost se rozhlédnout!

Zapomněl na celý svět a hned se pustil do práce. I na večeri zapomněl a také na hodiny. Připomněl mu je člověk, který zaklepal na dveře a hned potom vstoupil. Udiveně k němu dr. Marek vzhlédl, byl až dosud tak pohřížen do práce a tak radostně nepřítomen, že chvíli trvalo, než si uvědomil, kde je a kdo asi k němu přišel. Povstal. Ramenatý příchozí mu podával pravici a smál se na něho jako na starého známého. Měl na sobě šat a čepici dělníka, byl mohutný a hřmotný a jeho zarostlá tvář s dobráckýma očima i pevný hlas, který zřejmě rád vybuchuje v hlučný smích, vzbuzovaly důvěru.

„Jsem John Werner, váš spoluspáč, uvidíte mě jen večer. Pěkně vás vítám! Podle úsudku několika dam a několika vašich mužských předchůdců — nechrápu. Jsem truhlář a vy jste prý doktor. A protože mi nic není — až na maďarskou nemoc —, nemusíte mít strach, že se budu chtít dát od vás kurýrovat.“

Podali si ruce. Tak tak, že doktor nezaúpěl, pan Werner trochu přepínal srdečnost.

„Co je to maďarská nemoc?“

„Já mám poučovat doktora? To je nemoc, při níž se chce pacientovi hodně jíst, hodně pít, dlouho spát, s ženskými špásovat a nic nedělat. Kde jste večerel?“

„Dosud jsem nejedl.“

„Tak si zaskočte na roh k Čiňanovi. Je to tam dobré a laciné. Ale pivo si u něho nedávejte, naproti mají *Pabst*, je jako plzeňské! Vy jste Čech — co?“

„Ano. A vy?“

„Němec, jestli vám to nevádí.“

Nějaký slušný Němec, pomyslel si dr. Marek a ještě si pomyslel, že přece jen by mu jiná národnost byla milejší. Ale co, každá nespokojenost by dnes hraničila s rouháním. Pan Werner je ostatně docela jistě americký občan a nutno doufat, že nebude chtít mluvit o politice.

Obrovitý muž uhodl doktorovy myšlenky. Poškralbal se hřbetem dlaně ve svém strnisku a řekl vážným hlasem, který nepřirozeně kontrastoval s rozesmátou tváří:

„Aby hned od začátku bylo mezi námi jasno: přivezli mě do téhle země jako malého kluka a k Hitlerovi, když přišel do módy, měl jsem asi takový respekt jako k podělaným kalhotám. Pro mne je národ jako národ a člověk jako člověk — you know what I mean? Jen jednu lidskou čeládku cítit nemohu a zvětřím ji na tři sta honů, ale vy k ní nepatříte. Tak co? Podáme si znovu ruce?“

„Ovšem, ale nerozmačkejte mi prsty!“

Jaká je to asi čeládka? uvažoval dr. Marek, ubíraje se k Čiňanovi na večeri. Nicméně zájem o jídelní lístek zatlačil do pozadí všechno ostatní. Večeře byla laciná a opravdu znamenitá, i když poněkud vychladlá. Dr. Marek zde jedl za své peníze, nemusil bedlivě dbát americké etikety a odkládat po každém ukrojení masa nůž, nemusil hlídat jazyk, aby ne-

mlaskal (od okamžiku, kdy mu mlaskání vytkla ona šilená stařena na začátku jeho hledání, má před hostiteli strach jíst), nebylo třeba vstávat a usedat podle pravidel dobře vychovaných stolovníků, nehrozilo nebezpečí, že místo cukru podá sousedu hořčici a sklídí výsměch, a horkou kávu zde mohl pít až po jídle a nikoli k příkrmu. Nuže, dr. Marek zářil uspokojením. Udělal podruhé v životě maturitu, byl opět zralý, samostatný, lidé mu byli povinni vykat a říkat pane a směl bez ptaní a bez průvodu dospělých zaskočit, kamkoli ho srdce táhlo. Táhlo ho do pivnice, o níž se pochvalně zmínil pan Werner.

Však ho tam také našel u pultu a Němec mu hned představil několik sousedů z nového bydliště. Ukázalo se, že mezi dvacíti přítomnými je dobrých dvanáct z Řekova činžáku. A tak dr. Marek poznal lidi bydlící vedle něho, nad ním i pod ním. Byli to vesměs dělníci, prodavači a drobní úředníci, mluvící mnohem hůře anglicky než nový host, ač většinou přišli do Ameriky dávno před ním. Všichni ti lidé překypovali k němu pozorností, zasypali ho spoustou otázek týkajících se Československa po stránce zeměpisné, politické, náboženské a obchodní, každý z nich se pochlubil nějakou vědomostí o této vzdálené zemi a všichni svorně přitukli na šťastnou budoucnost osvobozené vlasti doktora Marka. Byl dojat. A pivo zde měli opravdu — studené.

Leč nebylo jen tak lehké záhy odejít z družné společnosti, jejíž každý člen chtěl užít doktora trochu pro sebe. Portugalec se ho šeptem optal, nebyl-li by ochoten za slušný honorář pomoci jedné velmi početné vdově od nežádoucího těhotenství. A když lékař lícstivě zavrtěl hlavou, přál si zkormoucený muž, aby s ním aspoň vypil novou sklenici na zdraví oné početné vdovy a na její nezbytný brzký sňatek. Vzápětí se ho zmocnil jakýsi Maďar.

Zvěděl od něho, že atomovou bombu objevili učenci právě včas, aby zničila tenhle mizerný svět, že ze všech pronárodů jsou nejhorší Poláci a že je důstojně reprezentuje jeho soused z Řekova domu, pan Laskowski. Ať prý doktor tomu kurevníkovi nic nevěří a zejména mu nic nepůjčuje, nicméně ať napodobuje Maďarovu taktiku a snaží se s tím polským holmkem vyjít v dobrém.

Talián, jemuž říkali Mario, postěžoval si na evropský šovinismus a tvrdil, že se jasně zrcadlí v domě, do něhož se právě dr. Marek nastěhoval a kde by nejráději jeden druhého utopil na lžici vody. A vysvětlil tuto nevráživost tou okolností, že většina nájemníků přišla do Ameriky poměrně nedávno, takže strýček Sam je dosud nepořídil převychovat. Mario je ve Spojených státech již třináct let, miluje Ameriku, nevrátil by se do Itálie za nic na světě, ale naprosto nesouhlasí s politikou Spojenců na Apeninském poloostrově, rozhořčeně odsuzuje potupnou popravu Mussoliniho a nikterak se netají s názorem, že spatřuje v diktatuře též kladné prvky. Doktoru Markovi upřímně radí, aby se domů nikdy nevracel, protože Československo je vlastně součástí bolševické veleříše, a on, Mario, z vlastní zkušenosti ví, co bolševici umějí. Znal totiž osobně jednoho italského komunistu, jmenoval se Tosoni, však sem také chodil na pivo...

Poutavou historku přerušil jiný Ital, který celou dobu pozorně naslouchal. Praštil náhle pěstí do pultu, až sklenky poskočily, zaklel, popadl svého krajana za kabát a prohlásil, že mu na místě rozbije hubu, jestliže se znovu bude snažit urážet soudruha Tosoniho. Mario srazil výhrůžkovou pravici a tím způsobil, že si urval s vlastního kabátu dva knoflíky, i on zaklel, uráží se po italsku nějakého svatého, a pak spustil naplno rotačku vřeštivých slov, z nichž dr. Marek pochopil jen tolik, že Mario je ve svobodné zemi — after all — a že bude povídat, co se mu zlíbí.

Bůh suď, jak by byl spor dopadl, kdyby na druhém konci nebyla propukla jiná a vážnější rozepře. Nebylo možno uhodnout, oč jde, ale bylo možno vidět, že jakémusi hubenému muži v kostkovaném kabátě crčí z nosu krev a že mu před očima šermuje pěstí zavalitý rezoun bez kabátu a s rukávy u košile vykasanými. Kdosi poznamenal: „Hele, Irčan se zase hněvá!“ A hněval se vskutku náramně. Neboť člověku, který se ujal krvácejícího, naplil do obličeje a přispěchavšímu číšníkovi utrl kravatu.

A najednou se místnost naplnila nepopsatelným řevem. Padaly rány, řinčelo rozbíjené sklo, boječtívní skákali jako opice a zastánci míru se prodírali ke dveřím.

V té chvíli se osvědčil pan Werner. Vyhoupł se na pult, po-

padl dvě baňaté láhve, vztyčil je vysoko nad hlavu jako korouhve a křičel:

„Kdo okamžitě nepřestane, bude mít co dělat se mnou!“

Přestali všichni až na Irčana. Pan Werner ještě ani nedomluvil, když rezoun s vykasanými rukávy vytál komusi mlas-kavou facku. Ale vzápětí stál již Němec před ním. Uměl skákat, jako by byl z gumy. Jednu láhev si vložil pod paži, volnými prsty sevřel rváči hrdlo, druhou láhev měl v rozmáchlém gestu připravenou k ráně, tlačil dusícího se Irčana k létacím dveřím, tam prsty, svírající dosud krk, bleskovým pohybem chňaply po rameni, obrátil zrzouna zády k sobě, nadzvedl jej jako loutku, kopl do něho a vyhodil ho na chodník. Pak zastrčil druhou láhev pod paži, hodil na pult půldolar a pátral po svém novém spolubydlicím. Spatřil však v rozkmitaných dveřích jen jeho nachýlená záda. Dr. Marek nejspíš usoudil, že pro dnešek vypil již dost piva.

Pan Werner ho dohonil až na konci bloku.

„Počkejte, jdu také domů.“

„To bylo hrozné!“

„Co na tom vidíte tak hrozného? Lidé se perou, možná, že v Americe víc než jinde, ale tady se aspoň umějí hned zase smířit. Já je tak trochu konejšívám.“

„Co chcete s těmi lahvemi pod pažemi? Snad nehodláte ještě dnes někoho konejšit?“

Němec se překvapeně zastavil.

„A podívejte se! Ani jsem si v tom zmatku nepovšiml, že je tahám s sebou. Ale hlavní věc: jsou plné!“

„Jsem u vás velmi spokojen, za týden jsem urazil větší kus práce než jinde za čtrnáct dní,“ řekl dr. Marek tlustému Řekovi, vkládaje do jeho usmolené dlaně pět dolarů. „Well,“ odpověděl Řek ospale a poškrabal se na hlavě, do níž se nijak nechtěla srovnat taková zhola zbytečná chvála. Jako by na tom záleželo, je-li některý z nájemníků spokojen či nic. Lidé z lepších kruhů si potrpí na ceremonie a Řeka koneckonců neubude, když i on prohodí na oplátku cosi jako pozornost. Zeptal se:

„Kočky vás neruší?“

„Kočky? Jsou tady nějaké? Já o nich nevím.“

„To je dobře.“

Tím byla vyčerpána všechna Řekova schopnost k obřadnosti. Ostatně neměl čas na klábosení. V druhém poschodí neteče na společném záchodě voda. Bude třeba teď hned nalézt závalu a pokud možno odstranit ji podle vlastního rozumu a vlastníma rukama, nemá-li vrážet na opravy další hříšné peníze. Záchody — to je problém! A ne spokojenost nebo nespokojenost nájemníků! See what I mean?

Pokud šlo o práci a řečené kočky, neměl si dr. Marek věru nač stěžovat. Celý boží den ho nic nerušilo, ani člověk, ani zvíře. Nesnáze a nebezpečí spíše přicházela s večery, když se jeho sousedé vraceli domů. Měl vždy pocit, že se ocitá mezi dětmi: ten žaluje, ten nařká, ten zase zbůhdarma křičí; ale kdo by se hněval na drobotinu?

Všichni ti nedávni přistěhovalci nedokázali zatím se sebe střeptat evropskou skořápkou. Každý z nich četl především noviny svých krajanů, každý točil knoflíkem rádiového přijímače v té chvíli, kdy rozhlas vysílal zprávy v jeho mateřštině, a většina se čas od času snažila ukuchtit nad plynovými kamínky nějaký ten národní pokrm. Americké prostředí a anglický jazyk znali bídne a své asimilační úsilí projevovali především strašidelným komolením rodného jazyka. Jejich pospolitost byla zvláštního druhu: lnuli k sobě z nepotlačitelné touhy zasahovat si navzájem do soukromí, vidět druh druhu do kapes i do postele, trousit o sousedech klepy a rozčilovat se z klepů o sobě.

Dr. Marek nevycházel z úžasu nad historkami zlých jazyků: soused souseda svlékal šeptaným zpravodajstvím až na košili. Přátelství se změnila přes noc v nepřítelství na život a na smrt a naopak z nepřátel se v mžiku stali spojenci. V prvních večerech co chvíli ho některý člověk zavlékl k sobě do pokoje a tam mu otevřel své srdce. A srdce pravidelně překypovalo dětinskou zlobou a bláhovými starostmi. Také logika těch lidiček byla bizarní. Jestliže řekl Polák Francouzi: „Neotvírej, kamaráde, v koupelně okno,“ utrl se hned Francouz: „Už mám právě po krk těch tvých narážek na mou ženu!“ A přece se jaksí — milovali. Onemocněl-li z nich někdo, narostla večer před jeho ložem barikáda dárků.

Jakýmsi zákonodárcem, strážníkem, soudcem a učitelem zároveň byl v Řekově domě Němec Werner. Svého postavení dosáhl úsměvnou bodrostí, širokými rameny a mohutnými dlaněmi, ne nepodobnými lopatám. Nazývali ho „německý medvěd“, a nepřihlížíme-li k drobným pomluvám („Werner sice seděl jednou pro krádež, ale jinak...“), zdálo se, že on jediný nemá v domě nepřátele.

Doktoru Markovi s ním probíhaly noci klidně. Němec spal jako dřevo a nechrápal. Někdy ovšem jeho obří tělo přitlačilo doktora ke zdi nebo medvědí tlapy v příliš živém snu zkoušely nosnost jeho žeber, ale s tím si již spoluspáč uměl poradit: štípl vždy (podle přátelské dohody z první noci) spícího obra do tváře nebo ramene a měl vzápětí pokoj.

Za dne byl ve stavení kromě Řeka, věčně něco spravujícího, jen dr. Marek a staříček pan Aron z přízemí.

„Pára nad hrcem,“ říkali o něm sousedé. Byl už velmi, velmi starý, měl na hlavě trošku bělostného chmýří, na bradě předlouhý vous, jehož stříbro rezavělo prachem a zachycenými drobečky, byl vrásčitý, vyzáblý, kulhavý, chodil jako mátoha a jeho skoupé věty o dvou až třech slovech zněly teskně, jako by zpíval žalmy. Na začátku roku 1933 ho prý přivezl do Ameriky z Mnichova nejstarší syn. Ostatní děti ztratil pan Aron v koncentračních táborech. Syn usadil otce v Řekově domě a sám se rozhlížel po výdělku. Našel jej až v Texasu a odtud posílá otci pravidelně peníze. Pan Aron celý čas trochu leží a trochu sedí ve svém pokoji, jí naproti v automatu, neče, rádio neposlouchá, každého souseda sám první pozdraví, ale do řeči se s nikým nedává; naslouchá jen jakýmsi hlasům v sobě a hledí víc do prázdna než lidem do tváře.

Dr. Marek se s ním sblížil náhodou. Jednoho jitra, vraceje se od snídaně, spatřil stařečka v chodbě opřeného o zeď. Klobouk měl posunutý na stranu a hůl bezvládně visela jen na jednom prstě. Byl přesvědčen, že se starému pánovi udělalo nevolno, a chtěl ho odvést do jeho světnice. Sotva se však dotkl vyschlé ruky, pan Aron ožil, škubl sebou a provinile sáhl po klobouku, zpívaje tráslavě pozdrav.

„Odpusťte, myslil jsem, že vám snad není dobře.“

„Yes, yes,“ usmíval se dědeček a pohyboval hlavou jako loutka. Doktor ještě něco prohodil a stařec o trochu hluchněji

— v očividných rozpacích — pískal své „yes, yes“. Bylo mimo pochybnost, že nerozumí anglicky.

„Kde je váš pokoj?“ zeptal se dr. Marek německy. Teď hluboký úžas se rozlil po starcově kostlivčí tváři. Přestal se usmívat, zarostlá ústa zůstala chvíli otevřena a oči už necivěly do prázdna, nýbrž utkvěly pozorně na rtech cizince, je- muž rozuměl.

„Kdopak jste?“

Znělo to naivně, se zájmem i s bázni.

„Ale bydlím tady nad vámi, přistěhoval jsem se nedávno, vy jste pan Aron, že? Vypravovali mi o vás. Já rozumím německy, studoval jsem kdysi ve Vídni. Jsem Čech a jmenuji se Marek.“

Kmet hladově sáhl po pravici doktora Marka a křečovitě ji tiskl k prsům. Byl dojat a nemohl hned promluvit. Konečně ze sebe vyrazil:

„Pojďte!“

Vlekl usilovně doktora Marka za ruku, neustále se ohlížel a pátral v jeho tváři, neobjeví-li se na ní nelibost. Dovedl svého nového přítele k sobě, více posunky než slovy ho vyzval, aby se posadil, a vzdychaje a sténaje začal sklízet se stolu a s lože rozházené prádlo.

„Pane Arone, s tím úklidem počkejte! Chtěl jste si se mnou popovídat, vidíte? Tak nechte všeho, posadte se pěkně naproti mně, ukažte, klobouk a hůl vám někam uložím, tak, a teď mi povězte, jak tu žijete, když nerozumíte anglicky. Kde jíte?“

„Ó, já rozumím dost anglicky,“ ozval se, jako by se bránil nějakému nepěknému podezření. „Ale málo s lidmi hovořím, kdopak by se bavil se starým dědkem? Nevěděl jsem, že tady v domě někdo umí německy.“

„Vždyť tu bydlí Němec, jakýsi pan Werner.“

„Opravdu? Ale co! Já si nenaříkám, v automatu mě znají a vědí, co mi mají dát — a jinak?“

Už poslušně seděl. S rancem zmuchlaného prádla v klíně. Drobné zachvívání hlavy a celého trupu víc než dříve měnilo pana Arona ve figurínu, které se ukrytý loutkář snaží dát zdání života. Dr. Marek se rozhlédl po neupraveném a nevětraném pokoji, vdechl práchnivinu zabeđených věcí a

zásvětního času, soucitně náchýlil dopředu hlavu a zeptal se:

„Zůstanete trvale v New Yorku — nebo...?“

„Kam bych odešel, když není k čemu a kam se vracet? Přece ne do Německa! Já už jenom čekám... (nedořekl, nač čeká). A kde vy se chcete usadit, smím-li se zeptat?“

„Těžká otázka, pane Arone! Ptejte se tuláků, kde hodlají nalézt domov, a uvedete je do rozpaků.“

„Jste ještě mlád a jistě nejste na světě sám. Samota je zlá, zvláště když je obklíčena lidmi a když člověk mezi nimi nemá nač pěkného vzpomínat. V takovém případě je velké štěstí být hodně stár a jenom čekat.“

„Snad nechcete říci, že nevzpomínáte? Každý z nás má přece za sebou nějaký ten ždíbec pohody, třeba strašně daleké, k níž se rád vrací.“

„Je příliš mnoho vražd za námi!“

Oba čemusi příkyvuji a chvíli mlčí. Pojednou se stařec ptá:

„Myslíte, že někdy lidé prohlédnou?“

„Nerozumím vám dobře.“

„Vám, mladý muži, nepřipadá, že většina lidí je jakoby slepá?“

A vzápětí dodal třaslavým, všeteckým hlasem větu, jež posluchače nemálo zaujala a udivila:

„Nezdá se vám, že člověk sám sobě strašlivě ubližuje, protože nevidí *ze sebe*?“

„Čím jste býval v Německu, pane Arone?“

„Stavěl jsem domy.“

„Hezké zaměstnání!“

„Proč myslíte? Tolik lidí umí stavět domy, ale jen málokdo domov.“

„Vy jste nějak zanevřel na lidskou společnost!“

„Vůbec ne! Copak mohu zanevřít na vzduch, protože jsou v něm bacily? Ale ta slepota, ta příšerná slepota našeho pokolení! Někdy mi připadá, že bychom měli ztratit zrak, abychom skutečně prohlédli.“

„Co by se potom stalo?“

„Nikdy jste si nepovšiml, kolik láskyplné opatrnosti je v slepcově počínání?“

Dr. Marek vstal.

„Pane Arone, jsem rád, že jsme se poznali. Když dovolíte, přijdu k vám častěji na besedu.“

„Přijďte, přijďte, aspoň zase budou v mém kalendáři nějaké neděle a svátky.“

Lékařovo seznámení se starým židovským utečencem způsobilo neštěstí. Prosté zápletky vyústily v rozuzlení málem nepochopitelné: dr. Marek upadl do těžkého podezření.

Jak se to mohlo stát, když v domě Řekově nepřibýlo ani neubýlo skrytých výbušnin, když v domě staříčkého pana Arona nikdo nebral na vědomí, když nový nájemník se obloukem vyhýbal všem sporům a když Němec Werner podle zjištěných známek daleko spíše si vyhrnoval rukávy k utišování bouří než k jejich vyvolávání?

Ačkoliv se celá historka vlastně zběhla mezi doktorem Markem a panem Wernerem, byl jejím bezděkým strůjcem kdosi třetí. Mezi prvními dvěma se přihodilo tak málo, že to sotva stojí za zmínku, a o tom, co se přihodilo v nich, můžeme mít jen dohady. A přece podle závěru nemůžeme usuzovat, že neštěstí doktora Marka způsobily jen maličkosti. Velkým maličkostem propůjčuje závažnost někdo nebo něco, co je zdánlivě mimo hru. A v našem případě až do poslední chvíle byl mimo hru nenápadný člověk, starající se o hemžení lidíček kolem sebe stejně málo, jako se stará turista o hemžení v mraveništi, když o ně náhodou zakopne. Náš nenápadný člověk také zakopl. Nikoli však náhodou, nýbrž proto, že byl takový, jaký byl. Stalo se toto: majitel domu, nerudný Řek, zvěřil skrže „velké maličkosti“ zločin. Zločin nezřetelný, při němž nebylo zřejmého pachatele, ba ani zřejmé oběti. Ale cožpak tam, kde nejde o hru a o herce, nýbrž o život a o lidi, je třeba skutkové podstaty pro vystoupení soudcovo a pro vyřčení jeho rozsudku?

Vraťme se k Řekovi. Byl to člověk nezajímavý, viděli jste ho víc na žebříku než na zemi, pořád něco kutil mezi stropem a podlahou, málokdo znal jeho pravé jméno, neboť bylo těžko vyslovitelné. Člověk ten byl nepředstavitelně lhostejný k lidem, pokud ho neohrožovaly jejich vášně v pití, rvačkách nebo dokonce v střelení. Chtěl mít svatý pokoj na tom svém žebříku, u svého piva a na své posteli. Kdyby bylo na něm,

mohli by se lidé spánembohem uchlastat a navzájem ubít. Ale nad domácími bdí policie. Policie se bál, s policií není hra, přijde-li do domu kvůli nějakému nezvedenému nájemníkovi. Strach z policie vnutil Řekovi jakýsi názor o zákonu a společenském řádu a měl na jeho konání stejný účín jako víra v neúprosného a vševědoucího Boha, který nemá jiných starostí než slídit po našich prohřešcích.

Byl velmi hloupý a nevěřil v chytrost jiných, maje pro tuto nevíru pádné důvody: často při pivě prohodil odposlouchanou větu, které nerozuměl. Osvojil si ji, protože hezky zněla. A zjistil, že s ní vystačí až do smrti. K takovým větám patřila třeba poznámka: „Amerika je sice kapitalistická země, ale není dotčena feudalismem.“ Ať řekl tato slova kdykoli a kdekoli, byla-li řeč o Americe, vždycky dobře pochodil. Každý mu přisvědčil, protože lidé zřejmě byli stejně hloupí jako on a tlachali zpravidla o něčem, čemu nerozuměli. Řeka nikdy nenapadlo pátrat po tom, co znamená feudalismus. Asi nic.

Hloupí lidé — jiných nebylo — dělili se na hodné a zlé. Hodní nikdy neměli co dělat s policií a po zlých policie pátrala. Čím se vyznačoval zlý člověk? Podle Řekových bohatých zkušeností — laskavostí. Jakmile se někdo z nájemníků nabídl, že prokáže někomu mimořádně laskavou službu, zbystřil Řek sluch na svém žebříku. Laskavost čpěla nekalým úmyslem. Laskaví lidé se k vám chtějí vetřít, aby vás podvedli, okradli nebo zabili. Na to nikdy Řek nezapomene, jak před osmi lety podřezal u něho v prvním poschodí laskavý Armén jednu nájemnici. Domácí měl tehdy tři dny policíi na krku, jako by byl spoluvrah. Nuže, bystrému Řekovi nešlo, že dr. Marek je příliš laskavý.

Myslí si své, když lékař při placení nájemného tak nápadně vyjadřoval spokojenost z nového bytu, ale pak zahvízdl a sykl „pěkný ptáček“, když viděl a slyšel (toť se ví, že ze svého žebříku), jak se nový nájemník vetřel do přízně i do pokoje starého pana Arona.

Co však víc: o několik dní později se Němec Werner zeptal Řeka, nehledá-li náhodou dr. Marek jiného spoluspáče. Řek o ničem nevěděl a pan Werner se tvářil poněkud tajemně.

Téhož večera se ozývalo z pokoje pana Arona chrčení. Ná-

jemníci přivolali doktora Marka, a ten starému pánovi dal nějaké prášky. Prášky nepomohly. K ránu přivolal lékař záchrannou stanici.

Řeka by dosud nic nebylo napadlo, kdyby se nebyl na scéně objevil poznovu pan Werner.

„Jak často mu ty prášky dával — co myslíte?“

„Jaké prášky a komu?“

„No, dr. Marek tomu starému židovi.“

„Copak já vím? Proč se ptáte?“

„Jen tak. Ten doktor chce mít stůj co stůj pokoj sám pro sebe, dáte mu byt po Aronovi?“

Nad Řekovým mozkem se rozhořelo matné světélko.

„Snad se, člověče, nedomníváte...?“

„Řekl jsem něco? Pochybují, že by starého Arona pitvali, jestli umře. Otázka je, nebude-li se vás už teď policie vyptávat na našeho doktora.“

Pan Werner odešel do práce, Řek slezl s žebříku, zlověstně přimhouřil oči a plíživě jako starý kocour zamířil do svého kumbálku, aby tam přemýšlel. V kumbálku, plném truhlářského nářadí a instalatérského harampádí, uzrávala Řekova vážná rozhodnutí.

Použijeme této chvíle, abychom pověděli, co se předtím přihodilo mezi doktorem Markem a Němcem Wernerem.

Pan Aron poznal svého mladého přítele ve středu, a již v pondělí se mu po něm zastesklo tak, že ho šel vyhledat. Bylo to navečer a v pokoji doktora Marka stál nad umyvadlem pan Werner, do půl těla nahý, a mydlil se. Když se člověk poctivě myje, máje mýdlo na tvářích, v nose, na uších a trochu i v očích, nenadělá obyčejně tuze řečí. Nebylo se tedy čemu divit, když pan Werner reagoval na příchod starého muže krátkým zavrčením místo pozdravu. Plachý pan Aron se dlouho nezdržel, patrně byl zapomněl, že dr. Marek nebydlí sám, a nyní se trochu vyplašil přítomností polonahého chlupáče. Poprosil doktora Marka, aby k němu brzy zaskočil, ani neusedl, a klopytaje o sešlapaný koberec a rozpačité omluvy, vybelhal se chvatně z místnosti.

Hned potom dostal pan Werner mýdlo z uší, nosu i z očí, napřímil se nad umyvadlem a zeptal se nevinně:

„Kde jste si ho uhnal? Bude za vámi chodit často?“

„Poznali jsme se náhodou, je to velký chudák, nemá ani s kým promluvit.“

„Jakápak také řeč s takovým...“

Nedopověděl. Doktorem Markem šklublo, jako by pan Werner na něho šplíchl z umyvadla horkou vodou. Něco ho napadlo a na něco se rozpomněl.

„Co jste chtěl říci? Vadí vám snad nějak?“

„To se ví, že ano!“

„Směl bych vědět v čem?“

Doktor se dal unést podezřením i hněvem z toho podezření a poslední otázku vyslovil zbytečně hlasitě. Pan Werner se na něho pozorně zadíval. Usměvavě, pan Werner se pořád usmíval.

„Pomalu, pomalu, jsme ve svobodné zemi, kde právo k vyslechu má jen policie a soudce!“

„Máte pravdu, odpusťte, ale mně by bylo nesmírně líto, kdybychom si z nějakého důvodu přestali trvale rozumět.“

Úsměv pana Wernera se prohloubil a proslunil další slova, takže vyzněla přátelsky a něžně:

„To by bylo opravdu škoda, musil byste se zase stěhovat! Ale proč bychom si neměli rozumět?“

Dr. Marek byl zmaten. Mýlí se, nebo nemýlí? Jaký člověk vlastně vězí pod tou usměvavou škraboškou?

„Víte, pane Wernere, mám rád lidi, mnohdy až příliš rád. A přece o některých bytostech tvrdím, že patří do karantény!“

Pan Werner si drhl ručníkem opičí prsa a horlivě přisvědčoval:

„Úplně s vámi souhlasím: do karantény!“

„Myslím na nepřátele společnosti.“

„Já také.“

„Na lidi, kteří způsobili, že statisíce pro nic za nic zahynuli v mučírňách, v koncentračních táborech, v ghettech (na to slovo dal důraz), že statisíce ztratili domov... Rozumíte mi?“

„Rozumím.“

Drhl si krk a obličej. A znenadání se zeptal:

„Doktore, vy byste raději bydlel sám, vidíte?“

„Hm, nevím. Možná.“

Němec již mlčel a doktorovy pochybnosti se rozšířily v ně-
mou bezradnost. Opustil pokoj, aniž pozdravil.

Šel za panem Aronem. Ale bylo v něm příliš neklidu na
soustředěný rozhovor se starým poustevníkem. Jen jedna je-
ho věta mu utkvěla v paměti: „Cím dále tím více chodíme
potmě a zapomínáme rozsvěcet.“ Bůh sud, v jaké souvislosti
to kmet řekl. Zase bylo rozházeno prádlo po židlích a po-
hovce. V šeru místnosti ty pohozené košile, kabátce a spodky
připomínaly zhroucené bytosti. Od lustru visela pavučinová
nit a na jejím konci se houpal pavouk. Dr. Marek si nemohl
vzpomenout, přináší-li podle pověry pavouk štěstí ráno nebo
večer. Připozdívalo se. A bylo tu nevětráno a nedobře. Záhy
přál starci dobrou noc a odešel.

V noci, když ho volali k chroptícímu panu Aronovi, spolu-
spáč se jen obrátil na boku, ale oči neotevřel. Za rozbřesku
telefonoval dr. Marek pro záchranou stanici: pan Aron ztra-
til trvale vědomí. K polednímu vstoupil do lékařova pokoje
Řek. Byl zachmuřený a z jeho slov vál sklepní chlad.

„Jaké prášky jste mu to dal?“

„Komu? Panu Aronovi? Proč se ptáte?“

Leknutí ho narovnal. Opakoval:

„Proč se ptáte, proboha?“

Sklepní chlad Řekových slov se změnil v bílý mráz:

„Ještě dnes se odtud vystěhujete!“

Zoufalé ruce doktora Marka hledaly nějaké spásné gesto.

„Co to říkáte? Proč bych se...? Nemáte právo mě tak-
hle...!“

„Mám právo!“

„Proč? Řekněte, proč?“

„Však víte! A buďte rád, že zde ještě není policie.“

Dr. Marek se zoufale rozhlédl. Jeho oči zavadily o umy-
vadlo. V té chvíli již opravdu věděl vše. Myšlenky i ruce se
naposledy vzepjaly k jakési vzpouře. Ale umíněný krutý Ře-
kův pohled srazil myšlenky v tuň mlhy a ruce do prázdna
bez tíže.

KAPITOLA SEDMÁ

UŽ BRZY ODPOLEDNE se newyorský vzduch zakalil.
chuchvalci par a večer se srotily přízraky mlh nízko nad zemí.
Hustě přšelo, tma byla dusná a slizká a lidé tvrdili, že nepa-
matují tak teplé únorové noci.

U „Páva“ seděli jen tři osamělí hosté. Utkvělo na nich něco
z vnějšího nečasu, mračili se, pochrchlávali a posupně se
choulili do navlhých šatů.

Václav Novák se uvelebil hned u kamen. Sušil si na nich
ponožky. Bosé nohy s protáhlými prsty udržoval v štítivé po-
zici nad zaplivanou podlahou. Hleděl před sebe, jako by četl
v neviditelných novinách, a zdálo se, že je velmi zaujat tím,
co v prázdnou čte.

„To se divím, že si tady lidé taky podvlékačky nesou,“ po-
znamenal beznadějně nějaký nevrlec. Ale Novák neslyšel.
Četl a četl zakouřený vzduch, chvílemi nasliňoval palec, jako
by se chystal obracet stránky.

Hostinský Joe připomínal tentokrát profesora na penzi:
jeho zevnějšek zpustl nečinností, kabát měl zmačkaný a špi-
navý, tvář neholenou, na bradě vyrážel zárodek plnovousu,
vlasy padaly do čela a skřípec na nose vypadal jako trapný
zbytek luxusu uprostřed bídy. Už ani o noviny neměl zájmu.
Přehrával na pultu nervózními prsty jakousi otrávenou píseň
o zlém počasí a hanebné tržbě. Oči metaly blesky po dveřích,
jako kdyby ony zavinily, že dnes v lokále pošel pes.

V koutě zadrnčel telefonní zvonek a hostinský Joe zaklel.
Zaklel anglicky a pokračoval česky: „Kterej vůl zasejc chce
vědět, kdo zde není?“ Joe měl klientelu mluvící anglicky
i klientelu mluvící česky a snažil se vyhovět oběma stranám.
Šel k telefonu.

„Cože? Novák? Jo, ten tu sedí... Hej, Nováku, někdo
s tebou chce mluvit!“

Obličej příkrčeného Nováka se prodloužil údivem a nedů-
věrou.

„Jakej tó má bejt vtip! Kdo by mě volal?“

„Copak vím? Zeptej se! Já mám zrovna dnes náladu na
vtipy!“